

מראי מקומות- בבא בתרא פ"ט

לענין ידות הטומאה. וכן ע' בתוס' רי"ד, שהק' על פי' הרשב"ם, דאם אי' דלענין קבלתך טומאה הוא, הא ודאי הכפות שהן עשויות לקבלה, בין כך ובין כך מקבלות טומאה, ולכן פי' בתוס' דדוקא בשיעור זה חשבינן ידות. **וע"ע בקובץ שעורים** (שי"ז), שהביא מש"כ הרשב"ם דלא חשיב כלי כיון שאסור לשקול בהן, וכ' דלפי"ז, לכאור' יצא דכלי האסור בהנאה אינו מקבל טומאה, כיון דאסור להשתמש בו. אולם כ' דאפשר לדחות, דכלי מאיסורי הנאה ראוי עכ"פ לבן נח, אבל משקל חסר, דאיסורו משום גזל, אסור גם לב"נ. אולם העיר דאוכל שאסור מקבל טומאה, אפי' אם הוא אסור גם לב"נ. **עוד** הק' על הרשב"ם מהא שהביא הגמ' ראוי מהמשנה דכלים, דשם מיירי לענין ידות, וכמש"כ תוס', ואיך מוכח משם דכלי האסור אינו מקבל טומאה. וכ' דצ"ל דדין זה פשוט הוא מסברא, ואין צריך ראוי לזה דמה שאינו ראוי לתשמיש אינו מקבל טומאה, אלא דמייתי מהתם רק דבפחות משיעור זה אינו ראוי לשקול בו.

(ה) **קנה ומיתנא איצטריכא לי' דלא תנן- פי' הרשב"ם**, דבמקום דקתני איני יודע, הדין הוא דהוי ספק טומאה. והק' **הקובץ שעורים** (שי"ח), ממ"נ, אי נימא דספק הכא לחומרא ואסור להשתמש בו מספיקא, א"כ הא ודאי אינו מקבל טומאה, כיון דבפועל אינו ראוי להשתמש בו. ואי נימא דאזלי' בזה לקולא, כיון דספק ממונא לקולא, א"כ ודאי ראוי לתשמיש, וא"כ צריך להיות הדין דודאי מקבל טומאה. וכ' דשמא י"ל, דהספק לענין טומאה הוא, שמא יבא אליהו ויברר את הספק, כמו שאין שורפין תרומה תלוי' שמא יבא אליהו ויטהרנה.

(ו) **אין עושין משקלות לא של בעץ, וכו'- כ' הרשב"ם** שטעם הדבר הוא משום שפוחתין והולכין. וע' בתוס' שחולק על הרשב"ם בזה, וכ' דטעם האיסור הוא משום שהלחלוהית מתדבק בהן ומתייבש. וע' **בערוך השלחן** (חו"מ רל"א, י) שהביא מי"א דמשקלות של

(א) **ת"ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין, וכו'- פי' הרשב"ם**, ואפי' אם מוחל הקונה והמוכר אסור לעשות כן. וע' **באור זרוע** (סוף פרקין, אות ע"א) שהביא **מרבנו ברוך דאי"ז** מיירי אם עשה תנאי, אלא מיירי כגון שהי' קונה סתם במקום שמוחקין, ואמר גדוש לי, או סתם במקום שגודשין, ובא למחוק. אולם הביא עוד מי"א דאפי' בתנאי אסור לעשות כן (ולכאור' כן משמע קצת מלשון **הרשב"ם**, דאפי' אם מוחל קונה ומוכר אסור, אולם בתוס' משמע דמיירי כשלא התנו כן מעיקרא). וע"ע **ביד רמה** (קל) שכ' כרבנו ברוך דתנאי מהני. **וע"ע ברא"ש** (סי' כ"ב), שכ' לפרש חידוש הגמ' באו"א, דמה דאמרי' שאין גודשין במקום שמוחקין, היינו דרישא מיירי דקנה מיני' ב' מדות גדושות במקום שגודשין, אלא שא"ל תן לי ג' מחוקות, דהיינו ב' גדושות, דגודשא תילתא, ואפ"ה אסור, דאין לו רשות לשנות מנהג שבעיר. ופי' **הפלפולא חריפתא** (א') דזה יכול לבוא לידי רמאות, דאיכא שיראה במדידה אבל לא יראה התוספת.

(ב) **נפקא לי' קרנא בעיני- פי' הרשב"ם**, ואע"ג דבשבת אי' דרב לטיי' וכו', איכא למימר דהא והא גרמא לי'. וע' שם בפ"י ר' **חננאל**, דכ' דמה דאי' דנפקא לי' קרנא בעיני', היינו דנפקא לי' קרן של בשר בעינו.

(ג) **נפש מאזנים תלוי' באויר ג' טפחים, וגבוהה מן הארץ ג' טפחים- כ' הרשב"ם** דצריך ג' טפחים מן הגג כדי שלא תגיע לגג כשיכריעם. וע' **במהרש"א** לעיל (פח:), שהעיר דמהרשב"ם שם משמע דלעולם אין נותנין הכרע יותר מטפח, ולכאור' דלא כדבריו כאן. וכ' דצ"ל דהא דכאן מיירי בגרדומי דוקא, שהוא משקל גדול, אבל במשקל בעה"ב וחנוני דהתם, לעולם לא מצינו טפי מטפח.

(ד) **כדרך שאמרו לענין איסורן, כך אמרו לענין טומאתן- פי' הרשב"ם**, דאין מקבלין טומאה אם אין עשוין כך, דלא חשיבי כלי, כיון דאסור לשקול בהן. אולם ע' בתוס' דפי'

(ט) **לא תעשו עול במשפט, וכו'- ע' בספר החינוך** (סוף רנ"ח) שכ' בשם הרמב"ם דהאיסור להונות במדות הוא גם אצל עכו"ם. וע' **במנחת חינוך** שם (ח') שכ' דאפשר דמצא הרמב"ם באיזה מקום דלאו זה נוהג אפי' בגוי. ובהגהות (בהוצאת מ"י) מביא מקריית מלך בהל' גניבה שהביא שהמקור להרמב"ם הוא מתנא דבי אליהו (פרק ט"ו), מעשה שמדדתי לגוי אחד ד' כורים של תמרים, וכו'.

(י) **במשורה שלא ירתיח- הק' תוס', פשיטא, הא גזל גמור הוא, ותיפוק לי' משום לא תגזול. ותי' דאתא קרא לחייבו משעת הרתחה, ואע"פ שעדיין לא מדד. וע' בטור (חו"מ רל"א, ו') שכ' דלא יעשה בענין שתעלה הרתיחה ותראה המדה כאילו היא מלאה, אפי' היא קטנה מאד, שאין ברתיחה שוה פרוטה. וכ' הב"ח שם (ז') דגם הרמב"ם (גניבה ח', ז') כ' דעובר בכל שהוא. וביאר הב"ח דהי' ק' להרמב"ם והטור קו' תוס', דלמה צריך קרא לומר שלא ירתיח, הלא גזל גמור הוא. וע"ז תי' דשאני איסור משקלות, דהקפיד התורה אפי' בכל שהוא. וע' בקונטרסי שיעורים (ב"מ כ"ה, א', הבאנו דבריו לעיל דף פ"ח) שזה תלוי בחקירה באם איסור משקלות הוי איסור גניבה או איסור עשיית עוול.**

(יא) **דמתרמי בין השמשות- פי' הרשב"ם, שהכל טרודין ואין רואהו. א"נ, הלוקח עצמו, מתוך טורדו אינו נותן אל לבו, ומיקרי ושקיל. וע' ברש"ש שכ' שלכאו' יש נפק"מ בין הטעמים, והוא, שלכאו' אין ברור בגמ', מה דאמרי' "ולא היא, וכו'", האם זה קאי רק אהא דמהנדסי לית לן בה, אבל באתרא אין חשש אפי' בבין השמשות, או דלמא מה דאמרי' ולא היא על הכל קאי, ואף באתרא דחתימי יש לחוש בבין השמשות. וכ' הרש"ש דזהו הנפק"מ בין ב' טעמים שכ' הרשב"ם, דלפי טעם ב', י"ל דזה שייך אפי' אם הוא באתרא דחתימי לזה אין חתימה, דיש לחוש דבבין השמשות מקרי ושקיל. אולם העיר דהפוסקים לא כתבו כן (אלא כתבו דבאתרא דחתימי מותר להשהות, ולא חיישינן לבין השמשות, ומשמע דלא ס"ל דלפי פי' ב' ברשב"ם יש איזה חילוק).**

כסף ושל זהב ושל דברים יבשים עושים משל מתכת אם ירצו (ומשמע שכ' כן אף בדעת הרשב"ם, ובשלמא לתוס', א"ש הסברא בזה, אבל ברשב"ם מא"ל. ואולי ס"ל דכיון דדברים יבשים הם, אין עולים כ"כ חלודה, ולכן אין מתחסרין בהמשך הזמן, וצ"ע). עוד העיר הערה"ש אהא דבזמננו כל המשקלות של מתכת הם, ולכאו' דלא כהגמ'. וכ' דכיון דכל המשקלות הם ע"פ המלכות, אין בידינו לשנותם. וכ' דלכן יש חיוב גמור על כל חנוני כשיראה שמשקלו נפחת אף מעט, ישברנה ויקח אחרת חדשה.

(ז) **ואם לא אומר, שמא יאמרו הרמאין אין ת"ח בקיאים במעשה ידינו- פי' המהרש"א, דהיינו שלא יאמרו שאם הם היו בקיאים, גם הם היו עושין רמאות כמעשה ידינו וילכאו' לא משמע כן מדברי הרשב"ם, שכ' דיבואו לרמות יותר, ולכאו' מזה משמע דהחשש הוא דאם סוברים הרמאים שהת"ח אינם בקיאים במעשה ידיהם, א"כ אין מה לירא מהם, ויבואו לרמות טפיל. והק', למה הי' צריך לומר כן, הא אף בלאו רמאים יש לחוש, דמי שאינו בקי בדברים הללו יבא לעשות עול לחבירו שלא מדעת, וגם חבירו לא ידע ולא ירגיש בדבר, ולכך ראוי לאומרו, ולא משום רמאים. וכ' דאולי זהו כוונת הגמ' בהא דמסיק דמאי קרא אמרה, כי ישירים דרכי ד', וגו', דהיינו טעמא שאמרה, כדי שהצדיקים ידעו וירגישו שלא יעשו עול לחבירו שלא מדעת, ולא קאמר דאמרה מהאי ספיקא דקאמר דשמא יאמרו הרמאין, וכו'.**

(ח) **לא תעשו עול במשפט, וכו'- ע' במנחת חינוך (רנ"ח, ה') דדן לענין מלקות על איסור זה, והביא מהרמב"ם דאין לוקין עליו משום דהשהי' הוי לאו שאין בו מעשה. אולם העיר על הרמב"ם, דהו"ל לכתוב דלוקה אם עשה או קנה מדה חסרה או יתרה, דאז עובר על הלאו ע"י מעשה, וכו' שכ' הרמב"ם עצמו לענין קונה חמץ בפסח דלוקה עליו. וע' בהגהות למנ"ח (מהדו' מ"י) שמביאים מהמעניי החכמה, אבן האזל, ומנחת יצחק, שכ' לחלק בין חמץ לזה, דבחמץ האיסור הוא מצד עצמו, מה שיש לו חמץ, משא"כ באיסור משקלות, עיקר האיסור הוא השהי' אצלו, דע"ז יכול לרמות בו בני אדם, ובשהי' עצמה אין מעשה.**